

Handläggare: Katharina Norström

Tfn: 08-508 14 018

Enskede- Årsta stadsdelsnämnd

Med modersmålet som grund – Språkcentrums uppdrag och behov av modersmålsundervisning/träning i Enskede- Årsta

Förslag till beslut

Anmälan läggs till handlingarna

Ulla Thorslund
Stadsdelsdirektör

Katharina Norström
Chef avdelning förskola-skola

Ärendets beredning

Detta tjänsteutlåtande har utarbetats inom avdelningen förskola-skola.

Sammanfattning

Språkcentrum har påbörjat arbetet med att dela upp enheten i fyra regionala enheter för de stora språken, enheter som sammanfaller med stadsdelsnämndernas egen uppdelning i fyringar. Det övergripande målet är att elever med annan bakgrund än svensk ska få bättre möjligheter att nå skolans mål genom optimal modersmålsundervisning, studiehandledning och ämnesundervisning på sitt modersmål. Delmål är att öka integreringen och antalet direktanställda modersmåls lärare samt att bredda deras kompetens. Referensgrupp, styrgrupp och interna arbetsgrupper inom

Språkcentrum har bildats. Den nya organisationen beräknas vara klar höstterminen 2006.

Enskede-Årsta använder 48% av den utbetalda schablonen till att köpa modersmålsundervisning av Språkcentrum. I stadsdelen finns många språkgrupper, speciellt i Dalen och Östberga. Elevgrupperna är dock små så det finns inte underlag för att heltidsanställa modersmåls lärare. Det finns dock stora fördelar med att ha lokalt anställda modersmåls lärare, som blir en del av arbetslaget och hela verksamheten. Med placering av Språkcentrum sydost samt genom kompetensutveckling kommer möjligheterna för modersmåls lärarna att bli lokalt anställda på någon skola eller förskola inom sydost att öka, troligtvis även på förskolor och/eller skolor inom Enskede-Årsta. Även fortsättningsvis kommer dock verksamheterna i Enskede-Årsta i stor utsträckning köpa timmar av Språkcentrum.

Bakgrund

Kommunfullmäktiges beslut den 3 oktober 2005 innebar en förändring av Språkcentrums verksamhet. Det beslutades att Språkcentrum skulle delas in i fyra regionala enheter för de stora språken, enheter som sammanfaller med stadsdelsnämndernas egen uppdelning i grupper om fyra. Placeringen av de planerade fyra regionala enheterna ska bestämmas i samråd med stadsdelsnämnderna. Detta för att möjliggöra modersmåls lärarnas närhet till skolorna och stadsdelsförvaltningarna som kan bistå i organiseringen av modersmålsstödet till skolorna.

Ett antal tänkta samarbetsområden med stadsdelarna har formulerats:

- lokalisering av de nya enheterna
- en huvudskola för lärarna i de stora språken
- modersmålet under ordinarie skoldag
- lärarnas arbetsplatsförlagda tid
- beställningsrutiner och terminsstart
- samordning av modersmålsundervisningen i stadsdelen
- icke-berättigade elever
- studiehandledning – inläring på två språk
- ämnesundervisning på modersmålet
- möten med grundskolerektorer i stadsdelarna
- modersmålsträning i förskolan

Det övergripande målet är att elever med annan bakgrund än svenska ska få bättre möjligheter att nå skolans mål genom optimal modersmålsundervisning, studiehandledning och ämnesundervisning på sitt modersmål. Delmål är att öka integreringen och antalet direktanställda modersmåls lärare samt att bredda deras kompetens.

Ambitionen är att den nya organisationen startar höstterminen 2006.

Pågående arbete

Språkcentrums uppdrag

Språkcentrum planerar sin omorganisation i tre steg:

Steg 1- Kartläggning av modersmåslärares kompetens, förändring av Språkcentrums organisation, validering påbörjas, utredning kring databaserat beställningssystem startar

Steg 2- Upprätta individuella kompetensutvecklingsplaner, starta genomförande av kompletterande utbildningar, kompetensutveckling av skolledare

Steg 3 – Särskild uppföljning genom stadens inspektörer och i Kvalitetsredovisningen

Tidplanen är juli 2006 för steg 1, läsåret 2006/2007 för steg 2, så snart som möjligt för steg 3.

En partssammansatt referensgrupp, en styrgrupp och interna arbetsgrupper inom Språkcentrum har bildats. Fyrling sydost (Farsta, Skarpnäck, Vantör och Enskede-Årsta) presenteras i styrgruppen av barn- och ungdomschefen i Vantör. Den tänkta regionala enheten Språkcentrum sydost planeras bestå av en pedagogisk chef, en assistent och fyrtio lärare. Lokaliseringen är ännu inte klar.

Modersmålsundervisningen/träningen i Enskede-Årsta

Alla elever som har ett annat modersmål än svenska och där modersmålet är ett levande språk i hemmet har rätt till undervisning i sitt modersmål. Detta är helt frivilligt för eleverna, men skolan är skyldig att anordna modersmålsundervisning för dem som så önskar. Studiehandledning på modersmålet innebär att eleven får stöd i de vanliga skolämnena på sitt modersmål. Skolan bestämmer om och i vilken omfattning eleverna ska få studiehandledning.

Även om modersmålsundervisningen är frivillig uppmuntrar skolorna att eleverna deltar. Om det första språket stärks underlättas även andraspråksinläringen, i vårt fall svenska.

Enskede-Årsta använder en stor del, 48%, av den utbetalda schablonen till att köpa modersmålsundervisning av Språkcentrum.

I stadsdelens skolor finns många språkgrupper men flertalet är små vilket innebär att det saknas underlag för att heltidsanställa modersmåslärare. Idag går de flesta av stadsdelens flerspråkiga elever i Östbergaskolan och Nytorpsskolan. Båda skolorna har ett 30-tal olika språkgrupper vilket innebär att de flesta språk talas av ett ganska litet antal elever.

Östbergaskolan köper in modersmåslärare från Språkcentrum på 27 olika språk och har en anställd slöjdlärare som också undervisar i kurdiska

språk. Nytorpsskolan köper 18 språk från Språkcentrum och teckenspråk från en privatperson. Fem språk har lärare som även undervisar i andra ämnen, varav två lärare som är anställda som modersmåslärare. Studiehandledning sker huvudsakligen med elever i skolornas förberedelseklasser, i Nytorpsskolan på åtta språk och i Östbergaskolan på tre språk.

För att göra modersmålsundervisningen mer attraktiv förlägger Östbergaskolan den till ordinarie undervisningstid en förmiddag i veckan. Nytorpsskolan gör på samma sätt för eleverna i år F-3, medan de äldre eleverna får sin modersmålsundervisning efter ordinarie lektionstid.

Läsning är en process i sig oberoende av språk vilket innebär att många modersmåslärare LUS:ar barnen på sitt modersmål. På sikt borde alla flerspråkiga barn LUS:as på sitt starkaste språk. Det är där det syns hur långt eleven har kommit i sin läsutveckling.

Inom förskolan finns de flesta önskemålen om modersmålsträning inom förskolorna i Dalen och Östberga. Förskolorna köper få språktimmar från Språkcentrum utan använder sig av egen personal med annat modersmål än svenska. På förskolorna Gläntan och Ädelstenen i Östberga har man sedan slutet av vårterminen 2005 samlat de arabisk-och tigrinjatalande barnen en gång i veckan för att ge dem extra stöd i modersmålet. Vecka 35 gjordes en utvärdering där 65 % av föräldrarna till de barn som fått extra stöd svarade. Samtliga föräldrar var positiva till att deras barn får modersmålsstöd i förskolan. Samtliga talar sitt hemspråk med sina barn. Nästan alla tyckte att barnets modersmål hade förbättrats och önskade att förskolan dagligen skulle ge barnen modersmålsstöd.

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningen är positiv till den påbörjade översynen av modersmålsträning, modersmålsundervisning, studiehandledning samt Språkcentrums roll. Förutsättningar för och behov av att utveckla språkstödet ser dock mycket olika ut inom vår egen stadsdel. Det är därför viktigt att skolor och förskolor får utforma stödet utifrån lokala behov och förutsättningar och i enlighet med det nya resursfördelningssystemet.

Vad gäller innehåll och struktur på modersmålsundervisningen/träningen finns stora fördelar med att ha lokalt anställda modersmåslärare. De blir då en del av arbetslaget och kan lättare anpassa sin verksamhet till helheten i skolan. Modersmålsundervisningen/träningen blir en del av skolans/förskolans verksamhet och inte något som kommer utifrån.

Eftersom Östbergaskolan, Nytorpsskolan och förskolorna i Dalen och Östberga har många språk som talas av relativt få elever/barn finns idag

inte stora möjligheter att öka antalet lokalt anställda modersmåslärare. Förskolor och skolor kommer fortsättningsvis i stor utsträckning köpa timmar av Språkcentrum.

Möjligheten för modersmåslärarna att få färre arbetsställen och bli lokalt anställda inom stadsdelarna i sydost kan öka med lokaliseringen av Språkcentrum sydost. Även ökad kvalitet i studiehandledning samt breddad ämneskompetens, med den planerade kompetensutvecklingsinsatsen, kan bidra till detta.